

KOHTI OIKEUDENMUKAISEMPAA SOSIAALITYÖTÄ: DEKOLONISOIVA NÄKÖKULMA SUOMALAISESSA KONTEKSTISSA

Robert Willadsen: YTM, sosiaalityöntekijä, väitöskirjatutkija,
Turun yliopisto

[Clarke, Kris & Lee-Oliver, Leece & Ranta-Tyrkkö, Satu (toim.): *Decolonising Social Work in Finland: Racialisation and Practices of Care*. Bristol University Press, 2024, 304 s.

Janus vol. 34 (2) 2026, 307–310

Kris Clarcken, Leece Lee-Oliverin ja Satu Ranta-Tyrkön kirjoittama teos *Decolonising Social Work in Finland: Racialisation and Practices of Care* haastaa pohtimaan Suomen hyvinvointivaltion rakenteita. Suomessa elää sitkeä käsitys siitä, että olemme kolonialismin ulkopuolella ja siten myös tasa-arvoinen hyvinvointiyhteiskunta. Teos ravistelee tätä käsitystä ja osoittaa, miten kolonialistiset rakenteet ja rodullistavat ajattelutavat sekä tiedon tuottamisen ja valtan muodot ovat edelleen läsnä niin arjessa kuin rakenteissa, joiden tarkoitus on tuottaa hoivaa, turvaa ja yhdenvertaisuutta. Kirjoittajat haastavat tarkastelemaan hyvinvointivaltion taustalla vaikuttavia normeja, kuten valkoisuutta, heteronormatiivisuutta, pelastaja-ajattelua ja hallinnan logiikkaa.

Teoksen viitekehys nojautuu dekolonialismin, kriittisen sosiaalityön ja intersektionaalisen analyysin ympärille. Näiden avulla avataan sosiaalityön rakenteellisia epäoikeudenmukaisuuksia, kolonialismin jatkuvuuksia ja rodullistavien käytäntöjen vaikutuksia. Keskeisiä teemoja ovat hegemonisen valkoisuuden purkaminen, episteeninen oikeudenmukaisuus, pluriversaalinen tiedontuotanto sekä vaihtoehtoiset tulevaisuuskuvat. Kirjoittajat osoittavat, miten vaihtuneet käytännöt voivat sekä uusintaa että haastaa kolonialistisia valtasuhteita. Teos korostaa marginalisoitujen ryhmien kokemustiedon merkitystä ja kutsuu sosiaalityön ammattilaiset, tutkijat, opettajat ja päättäjät arvioimaan omaa toimintaansa sekä kehittämään sosiaalityötä kohti oikeudenmukaisempia ja kulttuurisesti turvallisempia käytäntöjä.

Teos jakautuu johdannon ja päätösluvun lisäksi kolmeen osioon sisältäen yhteensä 13 lukua. Kirjoittajat koostuvat ammattilaisista,

tutkijoista ja asiantuntijoista, jotka yhdistävät monipuolisesti erilaisia teorioita, kokemuksellista asiantuntijätietoa ja laadullisia tutkimusmenetelmiä.

Johdannossa Kris Clarke, Leece Lee-Oliver ja Satu Ranta-Tyrkkö perustelevat dekolonisaation tarkastelun merkitystä ja asettavat kirjan keskeisen lähtökohdan: suomalainen sosiaalityö ei ole irrallaan kolonialismin historiasta. Pohjoismaiden kolonialistista historiaa on tutkittu vähän, vaikka valtiot ovat kolonisoineet alkupeiräiskansoja ja omaksuneet eurooppalaisen kolonialistisen maailmankuvan. Johdanto purkaa suomalaisuuden ”viattomuuden myyttiä” ja tunnistaa, miten valkoisuus ja pohjoismainen universalismin idea muovaavat käsityksiä hyvinvoinnista, asiakkuudesta ja auttamisesta. Kirjoittajat osoittavat, että sosiaalityö ei ole vain auttamisen käytäntö, vaan myös kontrollin ja vallankäytön väline, jossa vähemmistöjen – erityisesti saamelaisten ja muiden rodullistettujen ryhmien – kokemukset ja tarpeet jäävät usein marginaaliin.

Teoksen ensimmäinen osa tarkastelee, miten kolonialismin jäljet näkyvät suomalaisessa sosiaalityössä. Tekstit osoittavat Suomen toimineen sekä kolonisoijana että kolonisoituna, erityisesti saamelaissuhteissa ja eurokeskeisessä tiedontuotannossa. Tutkimuksissa tuodaan esiin rakenteellisen eriarvoisuuden muotoja: saamelaisten syrjintä, maahanmuuttajaperheiden haasteet sosiaalipalveluissa sekä queer- ja turvapaikanhakijanuorten marginaalinen asema. Kirjoittajat korostavat, että sosiaalityön universaalit käytännöt voivat huomaamattaan ylläpitää valtasuhteita. Dekolonisoiva sosiaalityö edellyttää valkoisuuden normin kriittistä tarkastelua ja moninaisten tietämisen tapojen tunnustamista.

Teoksen ensimmäinen osa avautuu Clarcken ja Ranta-Tyrkkön käymällä keskustelulla Ánneristen Juuson kanssa, jossa Juuso tuo esiin henkilökohtaisen ja poliittisesti paikantuneen näkökulman kolonialismin vaikutuksista saamelaiseen elämään Suomessa. Juuso kuvaa, kuinka kolonialismi ei ole vain menneisyyteen kuuluva ilmiö vaan yhä vaikuttava rakenteellinen järjestelmä, joka vaikuttaa monin tavoin saamelaisten kieleen, identiteettiin, perinteisiin elinkeinoihin, kuten poronhoitoon, sekä suhteeseen maahan. Tällä Juuso viittaa siihen, miten maa ymmärretään elannon, kulttuurisen tiedon ja identiteetin perustana ja miten kolonialistiset rakenteet ovat rajoittaneet saamelaisten mahdollisuuksia käyttää, hallita ja ylläpitää näitä suhteita. Keskustelussa nostetaan esiin myös kieli- ja poliittikan ristiriidat: vaikka saamen kielet on virallisesti tunnustettu, sosiaalityön käytännöt ja palvelujärjestelmä toimivat edelleen pää-

osin valtakulttuurin ehdoilla, mikä kaventaa saamenkielisten mahdollisuuksia saada yhdenvertaisia palveluja. Juuso kuvaa osuvasti saamelaisten näkyvyyden paradoksia – he ovat “olemassa, mutta eivät ole” – sillä suomalaisessa koulutuksessa, mediassa ja arjen rakenteissa saamelaiset jäävät usein näkymättömiksi tai stereotyyppien varjoon.

Juuson puheenvuoro on erityisen ajankohtainen ja merkityksellinen. Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio luovutti loppuraporttinsa valtioneuvostolle 4.12.2025, ja raportti korostaa Suomen velvollisuutta tunnustaa saamelaisten kokemat historialliset vääryydet sekä ryhtyä konkreettisiin korjaaviin toimiin. Raporttia vastaanottaessaan pääministeri Petteri Orpo totesi, että Suomen tulisi esittää saamelaisille valtiollinen anteeksipyyntö. Tässä ajallisessa ja poliittisessa kontekstissa avausluku toimii vahvana kehystämisenä koko teokselle, tuoden esiin kolonialismin jatkuvat vaikutukset ja niiden keskeisen merkityksen suomalaisen sosiaalityön käytännöille ja rakenteellisen oikeudenmukaisuuden edistämislle.

Teoksen toinen, analyttisesti rohkea ja eettisesti vaativa osa tuo näkyviin, miten syvälle sosiaalityön tietoperustaan ja käytäntöihin ovat juurtuneet kolonialistiset, valkoisuutta uusintavat ja rodullistavat rakenteet. Luvuissa osoitetaan, miten episteeminen epäoikeudenmukaisuus – se, kenen kokemusta ja tietoa pidetään uskottavana – vaikuttaa niin koulutuksessa, tutkimuksessa, mielenterveyspalveluissa kuin arjen kohtaamisissa. Koko Hubaran, Fadumo Dayibin, Kris Clarcken ja Wanbui Njugunan henkilökohtaiset, tutkimukselliset ja dekoloniaaliset analyysit tekevät näkyväksi rakenteellisen rasismin suomalaisessa sosiaalityössä ja tarjoavat samalla konkreettisia suuntaviivoja kohti antirasistisia, BIPOC-keskeisiä (Black, indigenous, people of colour) ja parantavia käytäntöjä. Smarika KC, Priscilla Osei & Kris Clarke avaavat suorasanaisesti, miten suomalainen sosiaalityön tieteenala on edelleen tiukasti sidoksissa kolonialistisiin epistemologioihin, rakenteelliseen rasismiin ja valkoisuutta tuottaviin tiedonmuodostuksen käytäntöihin.

Kolmannen osan ensimmäisessä luvussa Lena Sawyer, Kris Clarke ja Nana Osei-Kofi tarkastelevat, miten julkiset tilat – patsaat, muistomerkit, katujen nimet ja kaupunkimaisema – ylläpitävät kolonialistista historiaa. Kirjoittajat esittelevät keholliseen kuuntelemiseen ja yhteisölliseen kävelemiseen perustuvan dekoloniaalisen pedagogiikan, jossa tieto syntyy ajattelun ohella ruumiillisista reaktioista, affekteista ja paikkakokemuksista. Tätä lähestymistapaa he kutsuvat vastamuistamiseksi (counter-archiving), eli tavaksi tuoda

esiin hiljennettyjä ja marginalisoituja historioita. Luku konkretisoi näkökulmaa esimerkiksi Göteborgin kolonialistista monumenttia koskevien kävelyjen avulla ja osoittaa, miten kaupunkitila voi toimia kriittisenä oppimisympäristönä ja yhteisöllisen hoivan paikkana. Kokonaisuutena luku on teoksen pedagogisesti innovatiivisin ja se haastaa sosiaalityön perinteisiä opetusmenetelmiä korostaen, että rakenteellisen eriarvoisuuden ymmärtäminen edellyttää myös tilojen, hiljaisuuksien ja historiallisen väkivallan ruumiillista lukemista sekä avaa tilaa oikeudenmukaisempien tulevaisuuksien kuvittelulle.

Teosta voi suositella sosiaalityön ammattilaisille, tutkijoille ja aktiivisteille sekä niille, jotka ovat vaikuttavassa valta-asemassa hyvinvointivaltion rakenteiden suhteen. Teos ei kuitenkaan ole välttämättä helposti lähestyttävä lukijalle, jolla ei ole kovin paljon perustietoa aiheista. Kokemusperäiset narratiivit tuovat teokseen elävyyttä ja ne kiinnittävät hienosti teoreettiset keskustelut todellisten ihmisten kokemuksiin, mikä auttaa hahmottamaan kolonialismin ja rakenteellisen rasismin vaikutuksia arjen tasolla sekä tekee kokonaisuudesta vaikuttavamman ja inhimillisemmän.